

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет
імені К.Д.Ушинського»**

Кафедра теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ДЕКОРАТИВНО ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА
Художній розпис тканин**

Студентів спеціальності 014 Середня освіта – (Образотворче мистецтво)

2019 рік

Методичні рекомендації до курсу **«Теорія і практика декоративно-прикладного мистецтва»** Розділ: «Художній розпис тканин» для студентів за напрямом підготовки 6.020205 «Образотворче мистецтво», спеціальністю 6.020205 «Образотворче мистецтво».

Розробники: старший викладач кафедри ужиткове мистецтво та МХН

Богайчук Л.Р.

Методичні рекомендації затверджені на засіданні кафедри ужиткової творчості та методики художнього навчання

Протокол від. « 27 » серпня 2019 року

Рецензенти:

Ткачук Олег Володимирович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки ПНПУ імені К. Д. Ушинського

Кубриш Наталія Романівн, доц.каф.живопису,малюнку ОДАБА,
Канд.Мистецтв

Методичні рекомендації до виконання самостійних завдань за дисципліною «Теорія та практика декоративно-прикладного мистецтва» (розділ – «Художній розпис тканин») розглянуто і схвалено на засіданні кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки від 27 серпня 2019р., протокол № 1.

В альбомі запропоновані методичні рекомендації, щодо освоєння техніки гарячого батика, розробки завдань і нескладних композицій. Наданий матеріал буде корисним для керівників гуртків образотворчого мистецтва, студентів педагогічних і художніх навчальних закладів.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	Інд	с.р.		л	п	лаб	Інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль I												
Змістовий модуль 1. <i>Гарячий батик.</i>												
Тема 1. <i>Простий батик.</i>			10			10						
Тема 2. <i>Приєм «Набризк» Складний батик</i>			10			10						
Тема 3 . <i>Складний батик (три покриття)</i>			15			15						
Тема 4. <i>Приєм «Кракле»</i>			5			5						
Тема 5. <i>Складний Батик від «плями»</i>			20			20						
<i>Разом за змісто-вим модулем I</i>			60			60						
Усього годин			60			60						

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Гарячий батик.	
1	Тема 1. Простий батик. Пляма. Декоративна переробка фактури зебри.	10.
2	Тема 2. Приєм «Набризк» Складний батик	10
3	Тема 3 . Складний Батик (три покриття) Крапка. Використовуючи крапку створити орнаментальний батик в три кольори. 50x50	15
4	Тема 4. Приєм «Кракле» Темний,білий.	5
5	Тема 5. Складний Батик від «плями» Виконання в техніці «складний батик» композиції «Черепашка» Використовуючи крапку,пляму,приєм «Кракле»	20
		60

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Простий батик. Пляма. Декоративна переробка фактури зебри.	10
2	Прийом «Набризк» Складний батик	10
3	Складний батик (три покриття) Крапка. Використовуючи крапку створити орнаментальний батик в три кольори. 50x50	15
4	Прийом «Кракле» Темний, білий.	5
5	Складний батик від «плями» Виконання в техніці «складний батик» композиції «Черепашка» Використовуючи крапку, пляму, прийом «Кракле»	20
	Разом	60

ВСТУП.

Сама висока мета мистецтва - змушувати битися людське серце, і так як серце центр життя, мистецтво повинно постійно знаходитись в найтіснішому зв'язку з усім моральним та матеріальним життям людства.

Гюйо Жан М

Сучасний етап розвитку декоративно-прикладного мистецтва, переосмислення доробку попередників, особливо в царині ідейного і теоретичного підґрунтя мистецтва одним з важливих напрямів розвитку мистецької культури було декоративно-ужиткове мистецтво.

Мистецтво текстилю - галузь декоративно-прикладного мистецтва, в якій найбільш яскраво і переконливо розкриваються можливості відображення в орнаменті об'єктивних особливостей світу природи. Сучасний художник, фахівець зобов'язаний широко використовувати багатий асоціативний ланцюг, який виникає у людей при зустрічі з творами декоративно-прикладного мистецтва.

Трансформувати технологію традиційного батику для використання в наших умовах створення розпису. Вивчення традиційної народної культури їх самобутності, виявлення та розшифрування сакрального змісту залишених нам творів мистецтва, осмислення надбання – одна з актуальних задач сучасності.

Мета та завдання навчальної дисципліни «Теорія і практика декоративно-прикладного мистецтва» Мета розділу **„Художній розпис тканин“**:

- розвивати творчу фантазію та художньо-естетичну культуру студента, щоб опанувати методику творчого пошуку в галузі декоративної композиції; навчити студентів техніці гарячого батику, ознайомити з історією його виникнення і розвитку, творчістю сучасних майстрів;
- сформувати у студентів систему професійних умінь та навичок створювати художні вироби в техніці гарячого батику

Завдання.

- здобути знання, набути умінь і практичних навичок в техніці гарячого батику
- сформуванати методичні уміння майбутніх фахівців;
- сприяти освоєнню технологічних особливостей і послідовності виконання.
- сформуванати уміння стилізувати форму до декоративного значення;
- оволодіти виразними художніми прийомами;
- уміло використовувати закономірності декоративної композиції, кольорознавства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент

повинен **знати:**

- техніко-технологічні особливості створення гарячого батику;
- способи та прийоми декоративно-пластичної переробки об'єктів;
- виразні засоби, прийоми та способи художньої обробки тканин;
- композиційні закономірності в розпису тканин;
- особливості основ кольорознавства, побудови композиції, законів декоративної композиції;
- методику навчання основам художнього розпису

тканин, **вміти:**

- застосовувати художні засоби декоративної переробки, стилізувати;
- володіти гарячим батику;
- володіти прийомами розпису тканин(набризк,кракле);
- використовувати закони декоративної композиції, кольорознавства .
- планувати власну навчальну діяльність;
- володіти спеціальною мистецтвознавчою термінологією

При глибокому вивченні окремих видів та жанрів мистецтва, зокрема, декоративно-ужиткового, в результаті чого виникає не тільки синетика ознак, а й нових видів ужиткової діяльності. Особливістю розділу «Розпис тканин»

являється техніка батик, як найкращий спосіб втілення власних ідей та починань, які ґрунтуються на свідомому синтезуванні набутого досвіду, еkleктичному розумінні форми та образу, представлені собою цілий комплекс почуттів, ідей, поглядів. Це свого роду духовна освіта, яка характеризує естетичне відношення людини та суспільства до дійсності .

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Гарячий батик Теми практичних занять Теоретичні відомості.

Місце курсу „Теорія і практика ДПМ» розділу «Художній розпис тканин" в системі підготовки вчителів образотворчого мистецтва. Міжпредметний зв'язок. Сприяння курсу «Теорія і практика ДПМ » розвитку декоративного, творчого мислення і художніх здібностей студентів, вихованню загальної естетичної культури, формуванню художніх смаків на основі глибокого розуміння традиційного народного декоративно-прикладного мистецтва. Розвиток розпису тканин в творчості різних народів (вибійка).

Матеріали і обладнання для розпису гарячим батиком.

Стилізація та формоутворення природних мотивів. Робота над ескізом - створення орнаментального мотиву, вибір композиційної схеми побудови малюнка, розробка кольорової гами.

Створення орнаментального мотиву - дуже важливий етап в процесі створення композиції, оскільки при виконанні замальовки з натури глибше вивчаєш природу, відразу по-новому відповідно з поставленим завданням сприймається і оцінюється її краса, пластика і ритм, будову форми і текстури. Головний принцип графічного малювання - досягнення максимальної виразності, при якій достовірність не є головним завданням.

Стилізація як процес роботи є декоративне узагальнення замальованих об'єктів за допомогою ряду умовних прийомів зміни форми, об'ємних і кольорових співвідношень.

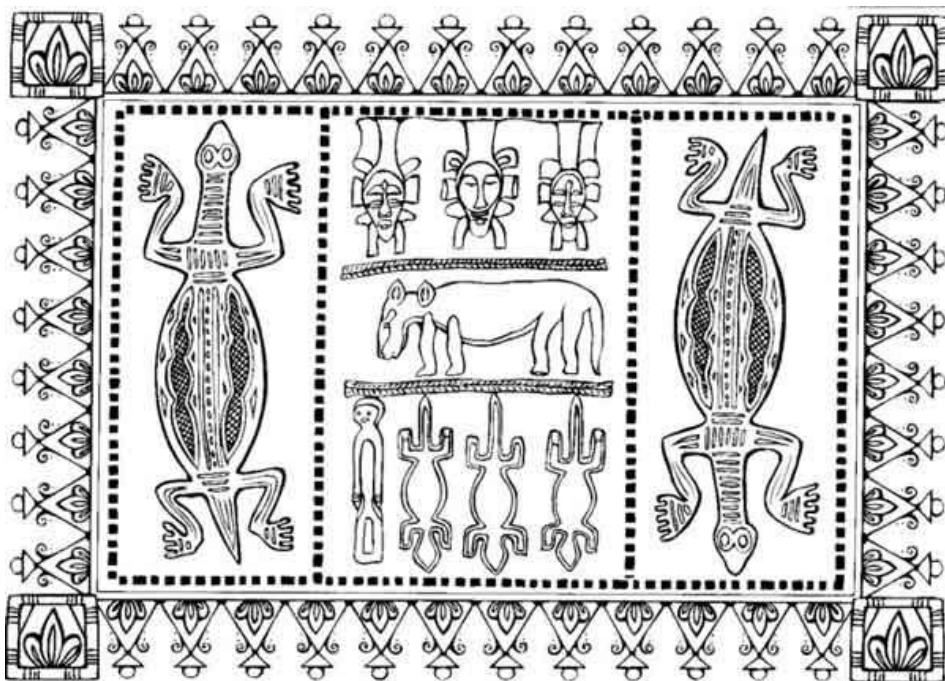
У декоративному мистецтві стилізація - метод ритмічної організації цілого, завдяки якому зображення набуває ознак підвищеної декоративності і сприймається своєрідним мотивом орнаменту.

Стилізацію можна підрозділити на два види:

- а) зовнішня поверхнева, така, що не має індивідуального характеру, а передбачає наявність готового зразка для наслідування або елементів вже створеного стилю;
- б) декоративна, в якій всі елементи твору підкорені умовам вже наявного художнього ансамблю. Декоративна стилізація відрізняється від стилізації взагалі своїм зв'язком з просторовим середовищем. Тому для повної ясності розглянемо поняття декоративності.

Для декоративної стилізації характерне абстрагування - уявне відвернення від неістотних, випадкових з точки зору ознак з метою загострення уваги на значиміших, таких, що відображають суть об'єкту. При декоративній стилізації змальовуваного об'єкту необхідно прагнути, щоб композиція (панно) відповідала принципу архітектонічності, потрібно вибудовувати систему зв'язків окремих частин і елементів в єдину цілісність.

В процесі декоративної стилізації природних мотивів можна піти двома шляхами: спочатку виконувати зарисовки об'єктів з натури, а в подальшому переробляти їх у бік виявлення декоративних якостей, або ж відразу виконувати стилізовану декоративну зарисовку, відштовхуючись від природних особливості об'єктів. У другому способі художник довго і ретельно вивчає деталі об'єкта і виділяє найбільш характерні для нього.

Практична робота

Тема I. Простий батик.

Пляма. Декоративна переробка фактури зебри.

Мета: вивчення і аналіз форм орнаменту фактури зебри, виявити можливості використання мотивів для рішення композицій. На основі запропонованих зразків виявити, вільно трактуючи, стильові і ритміко-пластичні особливості орнаментальних мотивів.

1. Виконати замальовки зразків орнаментів з використанням прийому позитив - негатив, з переходом мотиву з білої площини на чорну, міняючи при цьому і колір самого мотиву.
2. Виконання вправ по оволодінню прийомами роботи в техніці гарячий батик.:

Простий батик

Приєм „кракле”.

Створити декоративну композицію.

Простий батик - це робота виконана в одне перекриття.

Стилізована фактура зебри виконана в простий спосіб.

1. Малюнок наносимо на тканину за допомогою пензля або чантінга розігрітою сумішшю для резерважу. В тих місця де ми нанесли віск, зафіксувався білий колір.
2. Після нанесення резерважу за малюнком поверхню зображуваної площини рівномірно перекриваємо чорною фарбою за допомогою пензля, ватного тампона. В тих місцях де був нанесений віск чорна фарба буде звертатись. Даємо роботі висохнути.

3. Після висихання залитих фарбою ділянок, ще раз прокриваємо всю роботу воском.

4. Після того як робота цілком закінчена, потрібно видалити парафін. Тканину розтягують по діагоналі, для того щоб склад, що резервує, розтріснувся й обсипався з тканини. Для додаткового видалення резерву тканину можна пом'яти і сильно струснути.

5. Коли основна маса воску видалена, потрібно на стіл укласти два - три шари газет, зверху покласти лист обгорткового папера, тканину, поверх її знову покласти обгортковий папір, газети і пропрасувати гарячою праскою. Також за допомогою праски фіксуються фарби.

***Тема2 Прийом «Набризк»
Складний батик***

Прийом «набризк» та формоутворення природних орнаментів.

Мета завдання - вивчення прийому «набризк» його техніко-технологічні можливості. Художні особливості прийому в декоративних композиціях, аналіз

його форм, побудови, його орнаменталії; пошук цікавої компоновки форм, пластичного та ритмічного строю..

1. Виконати силует тварини 20х20, вирізати і закріпити на площині 50х50 (шпильками).

2 .Виконати 3-5 покриттів «набризком»50х50. пропрасувати гарячою праскою. Під праскою склад, що резервує, розплавиться і всмоктається в папір. Також за допомогою праски фіксуються фарби.

За допомогою такої техніки гарячого батику, як «набризк» виконати силует слона.

1. Заготовлюємо з паперу шаблон силуету слона. Прикріплюємо його посередині композиції на тканині.

2. За допомогою пензля робимо перший «набризк» гарячим воском. Фіксуємо білий колір. Стараємось, щоб бризки були якомога меншими, ближче до центру густішими.

3. Прокриваємо жовтим кольором. Даємо тканині висохнути.

4. Знову робимо набризк.5. Прокриваємо бежевим кольором. Рухаємось по кольоровій гамі від світлого до най темнішого.

6. Фіксуємо бежевий колір набризком, але с кожним наступним разом каплі збільшуються.

7. Прокриваємо помаранчевим, всі теплі кольори африканської палітри можна включити в нашу композицію.

8. Знову фіксуємо набризком.

9. Коли ми набрали набризком потрібну нам палітру, знімаємо шаблон і отримуємо білий силует слона. Щоб віг гармонійно доповнював композицію ми прокриваємо його коричневою фарбою з розтяжкою до охри в центрі.

10. Прокриваємо силует воском.

11. Після того як робота цілком закінчена, потрібно видалити парафін. Тканину розтягують по діагоналі, для того щоб склад, що

резервує, розтріснувся й обсипався з тканини. Для додаткового видалення резерву тканину можна пом'яти і сильно струснути.

12. Коли основна маса воску видалена, потрібно на стіл укласти два - три шари газет, зверху покласти лист обгорткового папера, тканину, поверх її знову покласти обгортковий папір, газети і пропрасувати гарячою праскою. Під праскою склад, що резервує, розплавиться і всмоктається в папір

Тема 3. Складний батик (три покриття)

«крапкування».

Мета завдання - вивчення і аналіз складного батика способом «крапкування», використовуючи крапку створити орнаментальний батик в три кольори. Сформувати художньо-образне мислення й систему практичних умінь. Методичні рекомендації: під час створення декоративної композиції в техніці художнього розпису тканин звернути увагу на узагальнення, виділення характерної пластики, силуету. Потрібно орієнтуватись на ритмічну, зрівноважену організацію композиційних елементів, гармонійність кольорових співвідношень, лінійним і фактурним ритмам, декоративним оформленням форм і фону, підкреслюючи важливість формоутворення за допомогою «крапки».

Виконати серію ескізів у кольорі.

За ескізом ***виконати декоративну композицію в техніці способом «крапкування» гарячого батика. 50x50.***

1. Нанести малюнок на тканину за допомогою олівця.

2. При першому перекрыті воском за допомогою чентинга прийомом крапкування фіксуємо місця які повинні залишитись білими.

3. Прокриваємо роботу жовтим кольором. Даємо тканині висохнути.

4. Наносимо крапки різного розміру розплавленим воском, тим самим фіксуємо жовтий колір.

5. Прокриваємо світло-коричневий колір. Даємо роботі висохнути.

6. Знову прийомом «крапкування» фіксуємо потрібний нам малюнок.

7. Прокриваємо роботу темно-коричневою фарбою. Даємо тканині висохнути і наносимо на всю поверхню роботи віск.

8. Після того як робота цілком закінчена, потрібно видалити парафін. Тканину розтягують по діагоналі, для того щоб склад, що резервує, розтріснувся й обсипався з тканини. Для додаткового видалення резерву тканину можна пом'яти і сильно струснути.

9. Коли основна маса воску видалена, потрібно на стіл укласти два - три шари газет, зверху покласти лист обгорткового папера, тканину, поверх її знову покласти обгортковий папір, газети і пропрасувати гарячою праскою. Під праскою склад, що резервує, розплавиться і всмоктається в папір. Також за допомогою праски фіксуються фарби.

Тема 4. Прийом «Кракле»

Мета завдання - вивчення прийому «кракле» його техніко-технологічні можливості. Художні особливості прийому в декоративних композиціях, аналіз його форм, побудови, його орнаменталі; пошук цікавої компоновки форм, пластичного та ритмічного строю..

1. Виконати темний «Кракле» 20x2

2. Виконати білий «кракле-витравка» 20x20

Кракле – сітка тріщина, що виникає на тканинній під час роботи в техніці гарячого батика. Іноді використовують як окремий ефект.

1. Після того як виконане останнє нанесення фарби, всю роботу покивають широким пензлем гарячою сумішшю резерважу.

2. Коли віск застиг знімаємо тканину з підрамника, обережно мнемо, щоб на шарі резерважу з'явилися часті тріщини.

3. Обираємо фарбу для «крапле», ми обрали коричнево-червону. Прокриваємо тканину темнішою фарбою. Для того, щоб фарба краще просочувалась в тканину, потрібно на пензель набрати мило. Фарба, проникаючи в тріщини, залишає на тканинній тонку темну сітку, крізь яку посвідчується раніше нанесений малюнок

4. Після того як робота цілком закінчена, потрібно видалити парафін. Тканину розтягують по діагоналі, для того щоб склад, що резервує, розтріснувся й обсипався з тканини. Для додаткового видалення резерву тканину можна пом'яти і сильно струснути.

5. Коли основна маса воску видалена, потрібно на стіл укласти два - три шари газет, зверху покласти лист обгорткового папера, тканину, поверх її знову покласти обгортковий папір, газети і пропрасувати гарячою праскою. Під праскою склад, що резервує, розплавиться і всмоктається в папір. Також за допомогою праски фіксуються фарби.

Тема 5. Складний батик від «плями»

Мета завдання - вивчення і аналіз складного батику Виконання в техніці «складний батик» композиції «Черепашка» Використовуючи крапку, пляму, прийом «Кракле»

1. Виконати ряд варіантів декоративного перетворення форми, вживаючи різні за характером лінію, пляму, а також різні взаємодії, силуету з фоном. Зробити на основі варіантів низку ескізів для виконання в техніці складного гарячого батику.

2. Виконати декоративну композицію на тему живої природи(черепашка) в техніці гарячого батику складним способом (в 2 - 3 перекриття). Розмір:50x50 матеріал: бязь, батист.

Складний батик – робота виконана в декілька покриттів.

1. Наносимо малюнок на тканину за допомогою олівця.

2. При першому перекритті воском фіксуємо місця які повинні залишитись білими.

3. По нанесеному заздалегідь малюнку наносимо блакитну фарбу на пів сухим пензлем, даємо фарбі висохнути і чентингом способом крапкування фіксуємо малюнок блакитного кольору.

4. Далі прокриваємо тканину жовтим кольором. Даємо їй висохнути. Фіксуємо воском малюнок який має залишитися жовтими.

5. Наступним наносимо помаранчевий колір і також фіксуємо його воском.

6. Червоний колір наносимо в кінці . Фіксуємо його воском.

7. Останній прокриваємо темно коричневий колір, який є фоном для малюнку.

8. Після того як робота цілком закінчена, потрібно видалити парафін. Тканину розтягують по діагоналі, для того щоб склад, що резервує, розтріснувся й обсипався з тканини. Для додаткового видалення резерву тканину можна пом'яти і сильно струснути.

9. Коли основна маса воску видалена ,потрібно на стіл укласти два - три шари газет, зверху покласти лист обгорткового папера, тканину, поверх її знову покласти обгортковий папір, газети і пропрасувати гарячою праскою. Під праскою склад, що резервує, розплавиться і проникне в папір. Також за допомогою праски фіксуються фарби.

Питання і тести самоконтролю.

1.Обгрунтуйте виконання простого способу в техніці гарячого батику.

2. Прийом «кракле» буде вдалим, якщо виконати перекриття за допомогою резерважу:

- а) один раз;
- б) двічі;
- в) тричі.

3. Обґрунтуйте технологію виконання гарячого батика складним способом.

4. Виконання техніки гарячого батика в кольорі потрібно починати:

- а) з домінуючого кольору;
- б) з акцентів;
- в) здійснювати роботу від світлого до темного.

5. Поясніть виконання гарячого батика способом «від плями».

6. У чому полягає особливість способу «від плями»:

- а) завжди є чіткий контур;
- б) можна досягти нюансових переходів;
- в) переходи кольорів межують із контуром.

7. Дайте порівняльну характеристику способів у техніці гарячого батика (простий і складний).

8. Дайте порівняльну характеристику способів у техніці гарячого батика («від плями» і складний).

9. Назвіть матеріали та обладнання в техніці гарячого батика.

10. Проаналізуйте додаткові ефекти в техніці гарячого батика.

11. Обґрунтуйте прийом гарячого батика «Кракле».

12. Які обладнання необхідно мати для роботи в техніці гарячого батика.

Довідково інформаційні дані.**Резерв для гарячого батіку.**

Парафін	– 500 г.
Віск бджолиний	– 200 г.
Каніфоль	– 5 г.

Парафін, віск бджолиний, подрібнену каніфоль кладуть в металеву посудину та нагрівають на водяній бані, до одержання однорідної маси. Суміш повинна постійно знаходитись в підігрітому стані.

Види браку.

Якщо склад недостатньо гарячий, він ляже мутною плівкою й не проникне в тканину. У результаті при фарбуванні фарба пройде в зарезервовані місця по вивороті.

Якщо подивитися батік на просвіт, добре видно, де парафін не ввійшов у тканину. І навіть просто глянувши на виворіт батіку, ви побачите, де не вистачає резерву. У цьому випадку нанесіть склад ще раз із виворітної сторони, тому що на одне місце резерв не можна накласти другим шаром.

Якщо резерв перегрітий, лінії виходять нерівні, розпливчасті, тому що склад швидко розливається по тканині й лягає занадто тонким шаром. Необхідно ще раз прокрити із вивороту потрібні місця резервом нормальної температури. А як її визначити? Тут допоможе тільки досвід. Тримаєте під рукою шматок тканини на п'яльцях і пробуйте, наскільки легко склад входить у тканину.

При видаленні резервуючої суміші прасуванням, бажано прасувати через чистий газетний папір. Якщо прасувати через друковану газету може віддрукуватись типографська фарба і цим зачорнити роботу.

Критерії оцінювання

“Відмінно”(А) – повна кількість балів, що відведено на тему, або більше ніж 4/5 загальної кількості – завдання виконані в повному обсязі на високому творчому, або технічному рівні, в залежності від характеру завдань;

- **“Добре”(В,С)** – не більше 4/5 від загальної кількості – завдання виконані в повному обсязі, проте рівень їх виконання не досить переконливий;
- **“Задовільно”(D,E)** – не більше 3/5 від загальної кількості – завдання виконані, лише частково, або рівень їх виконання вкрай низький;
- **“Незадовільно”(F,X)** – не більше 2/5 від загальної кількості – студент не впорався с завданням, але отримує можливість для перездачі;
- **“Незадовільно”(F)** – 0 балів, або не більше 1/5 – студент систематично не виконує завдання та направляється на обов’язкове повторне вивчення дисципліни.

Бали за складання заліку додаються до фінальної оцінки якщо загальне враження від всього комплексу виконаних робіт позитивне

Рекомендована література

Базова

1. Основи вжиткової творчості і методика викладання: Навч. посіб. / М. І. Резніченко, Т. П.

Ковальчук, Л. Р. Богайчук та ін. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 224 с.

2. Дворкина И. Батик.-М.,: 2000.

3. Кара – Васильєва Т. Декоративне мистецтво України ХХ століття: у пошуках «Великого стилю» / Т. Кара – Васильєва, З. Ч

4. Основы художественного ремесла. Под ред. В. А. Барадулина и О. В. Танкус . М., «Просвещение», 1978. – 255 с.

Допоміжна література

5. Від ремесла до творчості: Збірник / Упоряд. Ю. Г. Легенький. – К.: Час, 1990. – 152с.

6. Декоративная композиция: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Г. М. Логвиненко. – М.: Гуманитор. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 144 с., 16 с. ил.

7. Запаско Я. П., Голод І. В., Кравченко Я. О., Словник у 2х т. – 2т. / За ред. Я. П. Запаска. – К.: Афіша, 2005. УРСР. – К., 1988. – 106 с.

8. История декоративно – прикладного искусства: Пер. с фр. – М.: Искусство, 1982. – 557 с.

9. Кольорознавство: підр. [для студ. вищ. навч. закл.] / Таміла Печенюк. – К.: Грані – Т, 2010. – 192 с.
10. Касьян Т. К. Навчально – методичний посібник до вивчення курсу «Батик» із дисципліни «Декоративно-прикладне мистецтво» з практикумом у навчальних майстернях для студентів III – IV курсу. Черкаси: Образотворче мистецтво, 2008. – 52 с.
11. Кардашов В. М. Теорія і методика викладання образотворчого мистецтва: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М – во освіти і науки України. – К.: Слово, 2007. – 294 с.
12. Понаморенко Н. С. Методичні вказівки до вивчення дисципліни «основи композиції». – У., 2006. – 61 с.
13. Прикрась свій дім / Л. П. Гура, Л. Є. Жоголь та ін. – 2 –ге вид. – К.: Техніка, 1990. – 303 с.
14. Сензюк П. К. Композиция в декоративном искусстве: Альбом. – К.: Рад. шк., 1988. – 78 с.
14. Художественное оформление текстильных изделий / С. А. Малахова, Т. А. Журавлева, В. Н. Козлов и др. – М.: Легпромбытиздат, 1988. – 304 с.
15. Художній розпис на тканинах. – Львів: Видавництво ТОВ «Компанія Гердан», 1944. – 57 с.
16. Чистяков Р. Батик Сумане Диссанаяке (Шри Ланка) / Р. Чистяков // Юный художник. – 1982. – №4. – С. 41 – 42.

Інформаційні ресурси Інтернет:

1. Яванський батик // <http://artorbital.ru>
2. <http://www.lvivart.com/>
3. <http://www.drobaha-oliy.ya/>
4. <http://www.indonesia:batik.com/>
5. <http://www.Muza.com/>

